

Het einde van het elitarisme

De huidige Europese universiteiten zijn gevormd naar de ideeën van Wilhelm von Humboldt. Samen met zijn broer Alexander werd hij in zijn tijd gezien als één van de sprekendste voorbeelden van de Duitse (Pruisische) academie. Hij was een zogenaamde "Universahllehrer" en schreef over filosofie, taalkunde en etnologie. Maar de meeste bekendheid verkreeg hij met zijn teksten over onderwijs en zijn ideeën over een voorbeelduniversiteit.

Hij stelde dat universiteiten moeten worden gekenmerkt (om ze van beroepsopleidingen te onderscheiden) door de integratie van onderzoek en onderwijs in een sfeer van volledige academische vrijheid en autonomie. Dit concept, dat we nog steeds het Humboldtiaanse model noemen, stelt dat de integratie van onderwijs en wetenschap de basis vormt voor het vergaren van brede kennis. Veel van zijn idealen worden nog steeds op waarde geschat en veel universiteiten zien ze nog steeds als de basis voor hun missie. Maar er ligt ook een uitdaging.

We moeten niet vergeten dat Von Humboldt (die overleed in 1839) zijn idealen opschreef in de vroege negentiende eeuw. In die tijd was niet alleen het geopolitieke landschap in Europa anders, maar ook de samenstelling van de samenleving, die nog veel hiërarchischer van aard was. Universiteiten waren alleen toegankelijk voor een kleine, selectieve groep, veelal met een hogere sociale status.

Sinds de dagen van Von Humboldt worden universiteiten gezien als elite-organisaties, een stempel dat instituten als Harvard, Cambridge en Oxford actief koesteren. Helaas wordt daarbij vaak vergeten dat de samenleving veranderd is en dat onderwijs gelukkig toegankelijker is anno nu. Uit een onderzoek van de OECD (de Organisation for Economic Co-operation and Development, een alliantie van 36 landen binnen en buiten Europa) is bijvoorbeeld gebleken dat 32% van de volwassen Nederlanders een universitair diploma heeft: bovengemiddeld veel vergeleken met andere OECD-landen. Als je daar nog de afgestudeerden van hogescholen aan toevoegt, is de meerderheid van onze bevolking hoger opgeleid. Met het oog op deze cijfers kun je ons, gelukkig, verre van elitair noemen. Toch worden universiteiten soms nog steeds beschuldigd elitair te zijn, arrogant en niet verbonden met de ware sociale vraagstukken. Die kritiek moeten we serieus nemen en op de Universiteit Maastricht steken we dan ook veel energie in het slaan van bruggen naar de samenleving. We bieden studenten en medewerkers gelegenheid om maatschappelijk actief te zijn, contacten met de stad aan te gaan, stimuleren onderzoek naar uitdagingen waarmee Limburg kampt, zoals chronische ziektes en werkloosheid. Samen met de regionale overheid en het bedrijfsleven zetten we Brightlands Campussen op in de hele provincie: plekken waar zowel sociaal als economisch grote successen worden behaald. En de samenwerking met andere onderwijsinstellingen, zoals HBO en MBO, heeft gezorgd voor een meer uniform onderwijslandschap. En we zijn nog niet klaar.

Zo hebben we ons met zes andere jonge Europese universiteiten geëngageerd om geïntegreerde, toegankelijke en niet-elitaire instituten te zijn die onderzoek en onderwijs van hoge kwaliteit bieden. Daarnaast kijken we ook hoe we onze samenleving duurzaam kunnen maken in deze roerige tijden; tevens het onderwerp van onze opening van het academisch jaar op 3 september.

Uiteindelijk zullen universiteiten hun rol in het centrum van de maatschappij moeten opeisen, niet aan de rand. Dus, terwijl Von Humboldts ideeën nog steeds waardevol zijn voor de moderne universiteiten, moeten ze mijn inziens wel verruimd worden. En het is geen kwestie van kiezen, zoals een Duitse filosoof ooit zei, tussen Von Humboldt en McKinsey, verwijzend naar de toegenomen 'marketisering' van universiteiten. Ik kies voor een minder polariserende en meer pragmatische aanpak: er is niks mis met het hebben van een excellent academisch diploma in de geest van Von Humboldt, maar daarbij ook een baan waarin afgestudeerden hun genoten universitaire opleiding kunnen gebruiken om iets terug te doen voor de samenleving. Dan is er definitief niks elitairs meer aan het volgen van een universitaire opleiding.